

Naročnina za Jugoslavijo: celoletno 180 din (za inozemstvo: 210 din), za 1/2 leta 90 din, za 1/4 leta 45 din, mesečno 15 din. Tedenska izdaja za celo leto 60 din. Plača in toži se v Ljubljani.

Uredništvo: Ljubljana, Gregorčičeva ulica 23. Tel. 25-52. Uprava: Gregorčičeva ul. 27. Tel. 47-61. Rokopisov ne vračamo. — Račun pri poštni hranilnici v Ljubljani št. 11.909.

Časopis za trgovino, industrijo, obrt in denarništvo

Izhaja vsak ponedeljek, sredo in petek

Ljubljana, ponedeljek 28. oktobra 1940

Cena posamezni številki din 150

O dirigiranem gospodarstvu

V življenju je že tako, da se vedno delajo tudi napake. Tako tudi v gospodarskem življenju, tako takrat, kadar vlada režim svobodne trgovine ko takrat, kadar vlada režim dirigiranega gospodarstva. Vendar pa je tu neka zelo bistvena razlika. Če se delajo v svobodnem gospodarstvu napake, jih delajo le posamezniki in na nje tudi padejo vse posledice. Če pa se delajo napake v režimu dirigiranega gospodarstva, padajo te napake na vso celoto in niso več le zadeva posameznikov.

Iz tega pa nujno sledi, da je treba pri dirigiranem gospodarstvu še prav posebno paziti na to, da se onemogočijo napake, da se doseže čim večja gotovost pravičnega delovanja. Zato je osnovna zahteva dirigiranega gospodarstva, da pridejo v času takšnega gospodarstva do odločujoče besede le najboljši strokovnjaki in najbolj sposobni ljudje. Uspešnost dirigiranega gospodarstva zavisi prav za prav le od tega, če se posreči postaviti na vodilna mesta najposobnejše ljudi, ki imajo tudi kvalifikacijo, da je mogoče od njih pričakovati, da bodo izvajali le vseskozi utemeljene predpise. Če teh sposobnih ljudi ni, potem tudi ni pričakovati od dirigiranega gospodarstva prav nobenih posebnih uspehov, temveč je celo mnogo bolj verjetno, da bo dalo še slabše uspehe kakor prejšnje svobodno gospodarstvo.

Dirigirano gospodarstvo pomeni nadalje v primeri z našim prejšnjim gospodarstvom nekaj novega in nekaj nasprotnega prejšnjemu gospodarstvenemu sistemu. Navadno je tako, da izvajajo uspešno nove sisteme le novi ljudje, kajti po starem pregovoru, da je navada železna srajca, stari ljudje tudi vedno znova zaidejo v stare sisteme. Brez novih ljudi se zato novi sistemi ne morejo uspešno uveljavljati in to velja tudi za dirigirano gospodarstvo.

Dirigirano gospodarstvo pomeni, da se določajo smernice za vse gospodarstvo enotno, to pa ne pomeni, da pri izdelavi teh smernic ne bi smela sodelovati tudi zasebna iniciativa. Nasprotno bi se morala ta pritegniti še v večji meri, ker je namen dirigiranega gospodarstva, da združi vse konstruktivne sile. Zasebna iniciativa pa je potrebna še iz drugega razloga: da preprečuje delanje napak. Zato dirigirano gospodarstvo ne izključuje kritike, temveč jo potrebuje v še povečani obliki. Seveda pa v drugačni obliki, kakor je v navadi v svobodnem gospodarstvu. To kritiko izvajajo v drugih državah velike vsedržavne stranke in ves strankarski aparat teh strank je vprežen, da pomaga dirigiranemu gospodarstvu k čim večjemu uspehu. Kjer takšnega aparata ni na razpolago, je pač treba najti nekak nadomestek. V sodelovanju z zasebno iniciativo bi se tudi tak nadomestek z lahkoto našel.

V zasebnem gospodarstvu odloča posameznik, ki tudi v glavnem odgovarja le sebi, če gospodari dobro ali slabo. Kdor pa odloča v dirigiranem gospodarstvu, ta je odgovoren vsemu narodu, ta ima tem večjo odgovornost, čim večja je njegova moč. Večja odgovornost pa nalaga tudi večjo previdnost in zato se tisti, ki se svoje odgovornosti res zaveda, ne bo zapiral pred dobrohotnimi nasveti in tudi kritikam, ki jih dobi od drugod.

Nasprotno bo še sam iskal teh nasvetov in tudi teh kritik. Le na ta način se doseže neko jamstvo, da se bo gospodarstvo tudi pravilno in koristno dirigiralo.

Dirigirano gospodarstvo ne more pogrešati avtoritete. Če pa se v dirigiranem gospodarstvu izvajajo predpisi, ki drže le nekaj dni, ker se morajo zaradi svoje neizvedljivosti ali svojih očitnih napak takoj spremeniti, pada avtoriteta tistih, ki vodijo dirigirano gospo-

darstvo. Tudi iz tega razloga morajo voditelji dirigiranega gospodarstva paziti, da izdajajo le najboljše predpise, da uvažujejo vse dosedanje izkušnje in da računajo z vsemi okoliščinami. Z drugimi besedami pa se pravi to, da morajo navzlic dirigiranemu gospodarstvu najti pota za sodelovanje z ljudmi, ki imajo izkušnje, z ljudmi iz praktičnega gospodarstva.

Dirigirano gospodarstvo ne sme pomeniti samo novo ime, temveč

mora pomeniti tudi novo delo. Zato pa se mora tudi dobro pripraviti, zato si mora poiskati sodelavcev iz vseh vrst gospodarskih ljudi, zato mora budno paziti na to, da bo koristilo vse celoti in ne le nekaterim skupinam ali celo posameznikom. Dirigirano gospodarstvo hoče potencirati gospodarsko delo celote, zato pa mora nuditi priliko, da se za ta cilj udeležujejo vsi najbolj sposobni ljudje, pa naj pripadajo kateri koli skupini.

ja je pristala, da bo 25 odstotkov vsega lesa okroglega.

Nemška delegacija je nadalje želela, da bi mi izvozili v Nemčijo za 800 tisoč RM drv. Naša delegacija je opozorila na težkoče, ki jih imajo jugoslovanska mesta z nabavo drv. Poleg tega pa je naša država že močno angažirana pri izvozu drv v Italijo. Po zadnji trgovski pogodbi z Italijo smo se zavezali, da bomo dobavili Italiji 10.000 vagonov drv. Direkcija za zunanjo trgovino je ta izvoz tudi že odobrila. Ta izvoz se je začel ter so bile že odposlane iz Slovenije, Gorskega kotarja in Bosne prve pošiljke drv. Sedaj, tik pred zimo, bo naše lesno gospodarstvo le težko prevzelo kakšno novo obveznost. Jugoslovanska lesna industrija bi zelo rada izvažala drva, ker so cene drv na tujih trgih nanogo bolj ugodne ko pa na domačem. Toda naša lesna industrija se zaveda, da v Jugoslaviji sami ponekod primanjkuje drv, poleg tega pa danes niti ni mogoče takoj pripraviti večjih količin drv.

Končno se je razpravljalo o izvozu furnirjev in vezanih plošč ter je bil o tem vprašanju dosežen sporazum. Furnirjev in vezanih plošč bomo dobavili Nemčiji za en milijon RM.

Zasedanje lesnega odbora je trajalo pet dni ter je bilo zaradi obojestranske dobre volje uspešno zaključeno.

Vojna med Italijo in Grčijo

Zaradi zadnjih obmejnih incidentov, o katerih poročamo med političnimi vestmi, je postavila italijanska vlada grški vladi ultimatum, ki je potekel v treh urah. Ministrskemu predsedniku Metaxasu je izročil italijanski poslanik ultimatum ob 3. zjutraj v ponedeljek 28. oktobra. V ultimatu je zahtevala Italija, da ji Grčija izroči nekatera strategično važna oporišča. Ministrski predsednik Metaxas je odgovoril italijanskemu poslaniku: »To, kar mi prinašate, je vojna napoved.«

Takoj nato je bila seja grške vlade, ki je odobrila stališče ministrskega predsednika. Grška vlada se je nato obrnila na svoje zaveznike in zaprosila za pomoč.

Kralj Jurij in predsednik Metaxas sta objavila na grški narodni proglas, v katerem naglašata, da je bila Grška brez razloga napadena, čeprav je silno pazila, da ostane nevtralna.

Ob šestih zjutraj so se že začele sovražnosti.

Protidraginjska uredba se bo spremenila

Kakor se poroča iz Beograda, proučujejo na pristojnih mestih vprašanje revizije uredbe o zatiranju draginje in brezvestne špekulacije. V praksi se je pokazala zlasti pomanjkljivost uredbe, da ne preprečuje kupičenja blaga, ki se je zlasti v zadnjem času zelo razširilo. Uredba bi se spremenila v tem smislu, da trgovec ne bo več prisiljen, prodajati vsakomur vsako zahtevano količino. Nadalje se bo uredba spremenila glede rezerv, ki jih smejo imeti industrijska podjetja.

Vse te pomanjkljivosti uredbe bi se mogle že od vsega početka preprečiti, če bi se uredba izdelala s sodelovanjem gospodarskih ljudi.

Privilegiji, ki se niso obnesli

Nabavljialno združništvo v času stiske brez vpliva

Ko je država obdarila nabavljialne zadruge drž. nameščencev z velikimi privilegiji, se je ta velika poklonitev utemeljevala zlasti s tem, da bodo nabavljialne zadruge olajšale gmotni položaj drž. nameščencev. Sicer so tudi že takrat trezni glasovi opozarjali, da more država na drug in bolj pravičen način znatno in učinkoviteje pomagati drž. nameščencem.

Namesto da se odreka svojim dohodkom iz prometa blaga, naj bi raje pobirala od vseh v polnem znesku te dohodke in iz njih zboljšala drž. nameščencem plače. Tako bi drž. nameščencem mnogo bolj pomagala, poleg tega bi pomagala vsem enako, dočim so prišli privilegiji dobro le članom nabavljialnih zadrug, prav posebno dobro pa tudi le izbranim članom teh zadrug. Poleg tega pa bi se država izognila težki napaki, da bi ustvarjala davčno neenakost v državi, da bi nekaterim jemala zato, da more dajati drugim. Ta učinek so dejansko imeli privilegiji, ki jih je dala država nabavljialnim zadrugam. Kajti te so bile obdarjene s celo vrsto ugodnosti, tem bolj pa je pritisnil davčni vijak vso legalno trgovino, kateri so s svojimi privilegiji nabavljialne zadruge tem uspešneje konkurirale. Z načelnega državnega stališča, da mora vladati v državi absolutna davčna enakost, so torej bili privilegiji nabavljialnih zadrug popolnoma zgrešeni.

Sedaj, v času stiske pa se je izkazalo, da vsi ti bogati privilegiji nabavljialnih zadrug niso mogli niti v skromni meri doseči niti tega, zaradi česar so se ti privilegiji podelili. V sedanjih časih, ko je nastalo težko pomanjkanje blaga, ko so začele cene divje skakati navzgor, se ni prav nikjer pokazal blagodejni vpliv nabavljialnih zadrug. Niso danes drž. nameščenci zaradi nabavljialnih zadrug niti bolj založeni z blagom ko drugi prebivalci niti ne plačujejo nižjih cen. V najtežjih časih stiske se je izkazalo, da so bili čisto zaman podeljeni nabavljialnim zadrugam bogati privilegiji in da se zaradi nabavljialnih zadrug ni položaj drž. nameščencev zboljšal niti za spoznanje.

Kakšen smisel ima torej vzdrževati še nadalje privilegije, ki se niso obnesli? Ali ni bolj pametno, da država vse te privilegije odpravi in da si s tem poveča svoje dohodke, da bo mogla že enkrat zboljšati svojim nameščencem plače, kakor pa da resignira na te dohodke, ne da bi za to dobila niti indirektno najmanjšo protivrednost? Ali je pametno s krivično konkurenco dušiti legalno trgovino, ki je bila vedno dober plačnik davkov, samo zaradi fikcije,

da bo s tem indirektno pomagano drž. nameščencem, ko pa se je izkazalo, da je ta fikcija res samo fikcija in da je pričakovano zboljšanje gmotnega položaja drž. nameščencev brez vsake realne podlage?

Kadar se izkaže kakšna stvar kot napačna, jo je treba likvidirati ali pa se dela zavedno napaka. Če je izkušnja dokazala, da se privilegiji nabavljialnih zadrug niso obnesli, potem pač ne preostaja nič drugega kakor da se ti privilegiji črtajo. Drugega izhoda ni, če se hoče pravilno delati in če se ima spoštovanje do denarja davkoplačevalcev. S težavo in z velikimi žrtvami zberejo ti za davke potrebni denar, zato pa tudi ne gre, da bi se zapravljali njih denar s privilegiji, ki se niso obnesli.

Pri tej priliki pa moramo naglasiti še naslednje. Kako na široko se je vedno govorilo, da treba podpirati nabavljialno združništvo, ker je najboljši regulator za cene, ker dela brez dobička in varuje konsumenta! Sedaj ko je postalo zlasti potrebno, da se po-

kažejo vse te prednosti nabavljialnega združništva naravnost v bengalični luči, se te prednosti ne vidijo. V trgovinah zasebnih trgovcev, ki delajo brez vseh privilegijev, zato pa tem bolj obdarjeni z davki, so cene natančno iste ko v trgovinah nabavljialnih zadrug, samo da nudijo trgovci tudi sedaj več blaga ko pa nabavljialne zadruge. Čisto nesule so se v nič vse velike hvale na naslov nabavljialnega združništva in v celoti se je potrdilo to, kar je trdilo trgovstvo. Privilegiji ne zvišujejo požrtvovalnosti, privilegiji niso vzgon za večjo aktivnost, temveč samo lepa prilika za slabše delo. Danes pa, ko je zaradi težkih razmer po svetu potrebna povsod največja aktivnost, se takšne prilike ne smejo trpeti. Tudi iz tega razloga se morajo privilegiji nabavljialnega združništva črtati.

Niso se obnesli privilegiji nabavljialnih zadrug, izgubili so zato vsako upravičenost in zato naj se črtajo! Izkušnja postavlja to zahtevno s kategorično nujnostjo!

Jugoslovansko-nemška lesna pogajanja

V zadnji številki smo objavili besedilo dogovora, ki je bil sklenjen na zasedanju Jugoslovansko-nemškega lesnega odbora na Dunaju. Danes objavljamo še nekatero podrobnosti o poteku pogajanja.

Najprej se je razpravljalo o cenah za naš jelov in smrekov staveni les. Nemški delegati so najprej zahtevali, da se znižajo na sp. mladanskem zasedanju odbora določene cene za 20 RM za kub. meter. Naši delegati tej zahtevi niso mogli ustreči, ker so se od pomladi spremenile mnoge okoliščine, ki vplivajo na lesne cene. Tako so bile pri nas zvišane železniške prevoznine, nadalje so bile uvedene izvozne carine. Zaradi splošne draginje so se morale zvišati delavske mezdne in zvišale so se tudi druge dajatve. Zvišanje tečaja nemške klirinške marke ni tako veliko, da bi popolnoma odtehtalo vse podražitve. Ker pa je bila pri obeh delegacijah dobra volja, se je končno prišlo do kompromisa ter je bila cena za jelov in smrekov gradbeni les znižana za približno 10 RM na 40 do 46 RM franko jugoslovanska meja.

Drugega važno vprašanje, ki se je obravnavalo na zasedanju odbora je bilo vprašanje železniških pragov. Nemška delegacija je izrekla željo, da bi letos dobavili isto količino železniških pragov kakor

lani. Naša delegacija je opozorila na težave, ki jih imajo z nabavo pragov same jugoslovanske železnice. Vendar je ponudila naša delegacija večjo količino bukovih pragov. Ta ponudba pa ni bila sprejeta, ker je treba te prage še prej impregnirati s kreozotnim oljem, ki ga pa danes le težko nabavimo. Zaradi tega je ostalo vse vprašanje odprto in bo šele pri naknadnih pogajanjih definitivno rešeno.

Posebne važnosti je bilo tudi vprašanje izvoza navadnega lesa. Že prej je bilo dogovorjeno, da bo Jugoslavija dobavila Nemčiji lesa v vrednosti 25 milijonov RM, od česar bi odpadlo 2-6 milijona za Češko-Moravsko. Sedaj so nemški delegati želeli, da bi bilo od te količine 40 odstotkov okroglega lesa. Tej zahtevi pa naše lesno gospodarstvo ni moglo ustreči, ker si naše lesno gospodarstvo prizadeva, da ne izvažamo samo neobdelan les, temveč predvsem obdelan, ker se na ta način omogoči delo našim žagam. Dosedaj smo izvažali okroglega lesa le 20 odstotkov vsega izvoza in naša delegacija je skušala doseči, da bi se še ta odstotek znižal. Zato je naravno, da naša delegacija na nemško zahtevo ni mogla pristati. Na vse zadnje pa je vendarle bil dosežen sporazum in naša delegaci-

Od uvoznikov bombaža se ne bo zahtevala kavcija

Naredba o kontroli uvoza bombaža, bombažnih prediv ter umetnih vlaken je že izdelana. Nova naredba bo mnogo bolj liberalna od enakih naredb, ki so bile izdane pred kratkim; tako zlasti glede registracije uvoznikov pri Direkciji za zunanjo trgovino. Od uvoznikov se ne bo zahtevalo, da že dve leti uvažajo bombaž niti se ne bo zahtevala od njih neka kavcija. Da bo ta naredba bolj liberalna, je zelo razumljivo, ker moramo biti danes veseli, če sploh kdo uvozi bombaž in druge tekstilne surovine v državo.

Vprašanje uvoza riža iz Italije

Vprašanje nabave italijanskega riža se vleče skoraj tako kakor vprašanje nabave bombaža. Vedno znova se poroča, da je že vse urejeno, toda ni ne riža ne bombaža. Poročali smo, da je bil z Italijo že dosežen dogovor o nabavi 20.000 ton riža, od česar bi bilo neoluščnega 16.000 ton. Sedaj se poroča, da so vse formalnosti glede nakupa končane in treba je rešiti samo še vprašanje cen, po katerih se bo riž prodajal v naši državi. Kajti ramera je, da se riž prodaja po vsaj državi po enotnih cenah. Nadalje je bilo dogovorjeno sporazumno z luščilnicami riža, da se uvozi riž v štirih enakih partijah, vsako tromesečje po ena. Riž se bo poslal direktno luščilnicam, ker je bil med luščilnicami glede razdelitve riža na posamezne luščilnice že dosežen sporazum, ki ga je tudi že odobril Prizad, ki ima monopol za uvoz riža. Ni pa še določen zaslužek luščilnic. O tem se vodijo sedaj pogajanja in ko bodo ta končana, se bo določila enotna cena riža za vso državo. Nato pa se bo »takoje začel uvoz riža.

Kakor se iz tega vidi, nikakor še ni gotovo, da bomo res kmalu dobili riž, ker trajajo pri nas vsaka pogajanja precej časa. Malo več naglice v takšnih stvareh res ne bi škodovalo.

Slovenci kupili tovarno špirta in kvasa v Savskem Marofu

»Jugoslov. Kurir« poroča, da je skupina gospodarskih ljudi iz Ljubljane, na čelu s pivovarno »Union« kupila tovarno špirta in kvasa v Savskem Marofu. Lastnik te tovarne je bil g. Sternberg, industrialec v Zagrebu. Njegova tovarna v Savskem Marofu je ena naših najbolj moderno urejenih tovarn za špirit in kvas v Jugoslaviji.

Korzna moka za pasivne kraje

Za prehrano pasivnih krajev se bodo poleg koruze poslale tudi večje količine koruzne moke. Koruzo za to moko bodo mleli mlinci, ki imajo naprave za odstranitev klič. Na ta način se bo dobila moka, ki vzdrži tudi daljše vskladitve, koruzne klice pa se bodo uporabile za predelavo v olje. Posebej se naglašja, da bo ta koruzna moka nekoliko cenejša.

»Službeni list«

kr. banske uprave dravske banovine z dne 26. oktobra objavlja: Uredbo o omejitvi pravic hišnih posestnikov glede odpovedi stanovanj — Naredbo o kontroli izvoza klavniških proizvodov — Naredbo o uvozu parafina iz št. 183/1 in 2 uvozne carinske tarife — Odločbo o uporabi uredbe o kontroli čen tudi za loj — Navodilo o carinjenju zmesi za lošč in zmesi za emajl — Odločbo o otvoritvi kemijskih laboratorijev v Sarajevu in Mariboru — Dopolnitev pravilnika o zaščiti pred letalskimi napadi, IV. del — Pojasnila glede banovinske trošarine na vinski kis — Spemembo uredbe o prispe-

Dobre kupčije na lesnem trgu

napoveduje nemški list

»Internationaler Holzmarkt« piše na uvodnem mestu:

Izven dvoma je, da so se izgledi mednarodne lesne kupčije za letošnji jesen zaradi v zadnjem času sklenjenih lesnih pogodb znatno zboljšali.

Z ustanovitvijo osrednjega klirinskega zavoda v Berlinu so se mogli ne samo znova obnoviti prekinjeni odnosi, temveč tudi zelo skrajšati plačilni roki. Na ta način se je posrečilo letošnji jesenski kupčiji zagotoviti znatne dodatne posle, upravičeno upanje pa je, da se bo mogel ta sistem še razširiti in da se bo mogla nova ureditev Evrope izvesti tako, da bo izvozna delavnost lesne industrije na evropskem kontinentu še znatno narasla.

Skandinavski les za Evropo

Dočim je šlo v predvojnih letih 60 odstotkov in tudi več vsega skandinavskega lesa v angleški imperij, je nastal problem, kako ta les po pretrganju skandinavskih zvez z Anglijo prevesti na evropski kontinent.

Kot največji konsument pride predvsem v poštev velika nemška država. Od Norveške odvzema sedaj Nemčija skoraj ves njen les, kolikor ji ni ta potreben za lastno uporabo in za obnovo od vojne razdejanih krajev. Isto velja tudi za Finsko. Na zadnjem zasedanju nemško-švedskega gozdnega in lesnega gospodarskega odbora v Stockholmu oz. nemško-finskega odbora v Helsinku so bile določene nove cene za izvozni les v Nemčijo. Te cene veljajo do dne 31. decembra 1940. Na podlagi teh cen se je že začela razvijati zelo živahna lesna kupčija.

Nadalje pa se je posrečilo spraviti v tek tudi lesno kupčijo med Nizozemsko in Belgijo ter Švedsko. Po v septembru sklenjeni pogodbi je mogoče, da more Nizozemska nabaviti še letos na Švedskem za 85 milij. švedskih kron lesa, kar pomeni približno 30.000 standardov rezanega lesa. Plačati pa mora ta les po nemškem kliringu, ker drugače bi bila vsa ta kupčija nemogoča.

Tudi glede Belgije je bil dosežen podoben dogovor, po katerem bo dobavila Švedska Belgiji še v letošnjem letu rezanega iglastega lesa za 25 milijona švedskih kron.

Čeprav s tem nikakor niso izčipane vse izvozne možnosti skandinavskih držav, je treba vendar pomisliti, da more Finska v letošnjem letu izvažati les le v omejenem obsegu, ker potrebuje zelo velike količine lesa za obnovo dežele. Poleg tega pa je tudi proizvodnja zaradi vojne s Sovjetsko Rusijo zelo padla. To velja v glavnem tudi za Norveško. Kako so lastne potrebe obeh držav velike, kaže najbolj nazorno dejstvo, da je bila Finska prisiljena skleniti s Švedsko dogovor o dobavi velikega števila lesenih hiš.

Slovaški les zopet na vsem kontinentu

Zaradi vojnih dogodkov po 10. maju so bili pretrgani slovaški izvozi lesa v mnoge države evropskega zahoda. Z raznimi v zadnjem času sklenjenimi pogodbami pa so bile te pretrgane vezi znova obnovljene.

Z Nemčijo je bila že od nekdanj kupčija dobra, pri zadnjih pogajanjih pa se je našla tudi ugodna podlaga za cene. Izvozne cene za slovaški les so bile znižane za 5 do 10 odstotkov, zato pa ne bo

vanju občin občinskim kmetijskim skladom in sreskim kmetijskim odborom — Odločbo razsodišča v mezdnem sporu v stavbeni stroki.

treba več plačevati slovaškemu izvozniku 5 odstotkov evidenčne pristojbine. Nove cene veljajo do 31. marca 1941.

Z vključitvijo Češko-Moravske v nemško carinsko ozemlje bo tudi olajšana lesna kupčija Slovaške s Protektoratom. V tej trgovini je aktivni klirinski saldo Slovaške že tako visoko narasel, da je vplival kot prava izvozna zapora. Ker se sedaj zaračunava slovaški izvoz v Češko-Moravsko preko nemškega kliranga, se skrajšajo izplačilni roki tako zelo, da je dobila vsa kupčija zelo močan nov vzgon.

Mogoče pa je tudi, da bo mogla Slovaška s pomočjo generalnega kliranga v Berlinu izvažati svoj les tudi na Nizozemsko in Dansko. Poleg tega pa se vodijo zelo mnogo obetajoča pogajanja med Slovaško in Italijo, da bi dobavila Slovaška na italijanski trg večje količine posebnih lesnih vrst.

Jugoslovanske in romunske jesenske kupčije

Po paniki, ki jo je jugoslovanska lesna kupčija v prvem trenutku po razširjenju vojne na Sredozemsko morje doživela, se je začelo z jugoslovanske strani, v začetku sicer le zdržno, posvečati več pozornosti lesnemu izvozu v celinsko Evropo.

Z Nemčijo so se pogajanja pospešila in dvig tečaja nemške marke more spraviti lesno kupčijo z

Nemčijo v živahnejši tek. V prehodnem času sicer ne pride zvišanje tečaja v polnem obsegu v dobio jugoslovanskemu izvozniku. Šele po prehodni dobi se bo posledica dogovora poznala v polnem obsegu na jugoslovanskem lesnem trgu. (Med tem pa je tudi bil že sklenjen dogovor z Nemčijo.)

Zelo dober kupec jugoslovanskega lesa je Italija. Trenutno grede večje pošiljke iglastega lesa v Italijo, in sicer po kopnem ko tudi po morju. Tudi za rezan bukov les je zanimanje v Italiji. Madžarska je do zadnjega mnogo kupovala okroge in rezan les. Po priključitvi Sedmograške se sicer opaža nekak zastoj, ki pa bo najbrže samo trenuten, ker bo še nekaj časa trajalo, da pride proizvodnja v novo pridobljenih krajih v tek.

Tudi nizozemski trg je preko nemškega kliranga Jugoslaviji zopet odprl.

Romunsko lesno gospodarstvo zelo trpi zaradi sedanjih temeljnih sprememb v državi. Večjih lesnih kupčij v zadnjem času ni bilo. Manjše pošiljke pa so šle v Nemčijo. Tudi tu bo trajalo še nekaj časa, preden se lesna kupčija zopet uredi.

V splošnem se more reči, da so izgledi za jesensko lesno trgovino v Evropi zelo dobri in da se more upati, da bodo takšni ostali tudi vse leto 1941.

Velik dotok zlata in vlog v U. S. A.

Federalna rezervna banka pravi v svojem mesečnem poročilu med drugim naslednje:

»Depoziti v bankah in denarni obtok so znatno narasli od začetka vojne. To je v glavnem posledica velikega dotoka tujega zlata, ki znaša v zadnjem času okoli 100 milijonov dolarjev na teden. Zaradi tega razpolagajo ameriške banke in ameriški denarni trg z mnogo višjimi sredstvi kakor kdaj koli prej in morejo brez težave dati vse potrebne kredite za izvedbo nacionalnega oborožitvenega načrta. Prav tako pa morajo dati tudi potrebne kredite za ameriško trgovino, industrijo in kmetijstvo.

Zadnje tedne, odkar se je povečala vojna aktivnost v Evropi, se opaža pospešen dotok zlata v U. S. A. V letu pred izbruhom vojne je znašal dotok zlata približno 300 milijonov dolarjev mesečno. V prvih osmih mesecih vojne je ostal ta dotok na približno isti višini. Od začetka maja pa je znatno narasel. Tako so zaloge zlata v U. S. A. v letu, ki se je zaključilo v

avgustu 1940, narasle za 4300 milijonov dolarjev, dočim je znašal dvig v enaki dobi pred enim letom le 3500 milijonov dolarjev.

Vzporedno se opaža tudi dotok tujih kapitalov in vlog v Ameriko. V letu pred izbruhom sedanje vojne je znašal ta dotok približno 150 milijonov dolarjev na mesec. Ko se je vojna začela, je ta dotok popustil in padel na 25 milijonov dolarjev mesečno. Zato pa je presežek izvoza blaga narasel od prejšnjih 70 na 100 milijonov dolarjev mesečno. Maja meseca se je dotok kapitala v Združene države zopet povečal. Dočim je bil v prvih osmih mesecih vojne dotok tujih vlog v glavnem le transfer zasebnih vlog iz nevojskujočih se držav, je od konca aprila dalje znatno narasel dotok državnih depozitov iz Evrope. Od začetka maja do konca avgusta so se depoziti tujih bank pri Federalni rezervni banki povečali za 500 milijonov dolarjev. V istem času je narasel tudi znesek rezerviranih vlog tujih upnikov za 400 milijonov dolarjev.

Politične vesti

Agencija Stefani poroča iz Tirane, da je neka oborožena tolpa napadla v bližini Korice albansko obmejno stražo, kateri se je posrečilo, da je šest napadalcev ujele. Albanci so imeli dva mrtva in 3 ranjene. Pred pisarno ital. poročnika v pristanišču Eda so eksplodirale tri bombe. Zaradi teh albanskih vesti je nastala nova napetost med Grčijo in Italijo ter je promet med obema državama ukinjen. Grška vlada odločno zanika, da bi grške čete izzvale incident ali napadle albansko stražo.

Francoska vlada je objavila naslednje uradno sporočilo: 24. oktobra sta se predsednik francoske vlade maršal Pétain ter nemški kancelar Hitler sestala k prisrčnemu razgovoru. Državnika sta proučila sedanji položaj ter se v načelu sporazumela za sodelovanje obeh držav. Podrobnosti o tem sodelovanju bodo še določene. Drugo poročilo pravi, da sta oba državna

poglavarja razpravljala o tem, kako obnoviti mir v Evropi.

O vsebini pogajanj med Hitlerjem in maršalom Pétainom še vedno ni avtentičnih vesti. Pričakuje se, da se bo vrnil maršal Pétain v Vichy in poročal na seji vladi o nemških zahtevah. Šele potem, ko bo vlada o teh zahtevah sprejela definitivne sklepe bodo ti tudi objavljeni.

Po ameriških poročilih se je maršal Pétain odločil za sodelovanje z Nemčijo predvsem zato, ker je videl, v kako težkem položaju so francoski vojni ujetniki v Nemčiji. Močno je baje tudi vplivalo nemško sporočilo, da čaka Francija na zimo lakota, če se ne odloči za sodelovanje. Po istih virih je maršal Pétain odklonil vojaško sodelovanje. Baje je tudi odklonil izročitev vojnega ladjevja in letalskih sil, a tudi izročitev pomorskih oporišč državam osi.

Po drugih vesteh so bili maršalu Pétainu šele izročeni predlogi držav osi. Pogajanja pa še niso končana.

Francoska vlada je poročili Pétaina in Lavala soglasno odobrila.

Po švicarskih vesteh se pripravljala konferenca štirih držav, katere bi se udeležili Hitler, Mussolini,

Franco in Pétain. Poleg tega pa bi se sklicala tudi še širša konferenca, katere bi se udeležili poleg zastopnikov Nemčije, Italije, Francije in Španije tudi zastopniki Madžarske, Bolgarske in Romunije ter morda še katere druge balkanske države. Namen te širše konference bi bil po švedskih vesteh ustanovitev kontinentalnega bloka in izvajanje čim popolnejše blokade proti Angliji. V Berlinu govore, da Hitler ne bo organiziral samo ves evropski kontinent proti Angliji, temveč tudi Azijo in Afriko proti nadoblasti anglosaskih velesil (proti Vel. Britaniji in Združenim državam Sev. Amerike).

Po ameriških vesteh zahtevajo Nemci: 1. Francija mora prepustiti Nemčiji oz. Italiji vojna pristanišča: Toulon v Evropi, Bizerto, Casablanca in Dakar v severno-zahodni Afriki, Džibuti v vzhodni Afriki ter sirijsko obalo. V teh krajih bi imeli Nemci in Italijani svoja pomorska in letalska oporišča. Francija pa bi dobila za ta odstop naslednje nemške pristanke: Francoska vlada se sme preseliti iz Vichyja v Pariz. Nemčija bo pustila domov vse francoske vojne ujetnike, ki jih je okoli 2 milijona. Franciji ni treba vstopiti v vojno proti Angliji niti ji ni treba izročiti svojega vojnega brodogva. Francija dobi pri Bordeauxu izhod na Atlantsko morje ter bodo v ta namen Nemci dali Francozom ožek hodnik skozi od njih zasedeno francosko ozemlje.

Glavni namen nemških pogajanj in sporazuma s Francijo je po ameriških poročilih ta, da bo Nemčija v najkrajšem času stavila novo mirovno ponudbo. Ta ponudba se bo izvršila še pred ameriškim predsedniškimi volitvami. Hkrati bo Nemčija naprosila predsednika Roosevelta za posredovanje. Tik pred volitvami Roosevelt takšne ponudbe ne bi mogel odbiti. Hkrati pa bi nemška mirovna ponudba vplivala tudi na ameriške predsedniške volitve same.

Nemški tiskovni urad poroča iz Rima, da v tamkajšnjih uradnih krogih odločno zanikajo vest, da bi se v kratkem sestala Laval in grof Ciano. V bližnji bodočnosti tega sestanka ni pričakovati. Po drugih vesteh pa je ta sestanek verjeten.

Vlada Združenih držav Sev. Amerike pozorno zasleduje potek pogajanj med francosko vlado in Nemci. Francoski veleposlanik Hays je dal potrebna pojasnila o poteku pogajanj. Takoj nato je stopila washingtonska vlada v stik z vsemi ameriškimimi vladami glede izvedbe sklepov havanske konference, da se zasedejo vse francoske kolonije v Ameriki v primeru, če bi Francija sklenila mir z Nemčijo.

Ameriški zun. minister Hull je izjavil novinarjem, da se U. S. A. oborožujejo iz naslednjih razlogov: 1. V sedanji mednarodni situaciji vidijo Združene države tudi resno nevarnost za svoj obstoj. 2. U. S. A. odklanjajo novi red, ki je v nasprotju z demokratičnim. 3. U. S. A. se morajo postaviti v bran, če hočejo rešiti sebe. 4. U. S. A. bodo vedno bolj podpirale Vel. Britanijo. 5. Pripravili se morajo za vsako možnost.

Predsednik Roosevelt je sporočil vladi v Vichyju, da bi Združene države takoj zasedle francoske kolonije v Ameriki, kakor hitro bi Francija pristala na sodelovanje z Nemčijo in Italijo v vojni proti Angliji. Vseameriška konferenca v Havani je sprejela tak sklep in tega sklepa se bodo Združene države držale z vso natančnostjo. To sporočilo predsednika Roosevelta je bilo sporočeno vladi v Vichyju še pred odhodom maršala Pétaina k Hitlerju. Od francoske vlade pa še ni nobenega odgovora.

Ekvadorska vlada je ratificirala sporazum ameriških držav v Havani. Ekvador je 14. ameriška država, ki je ratificirala ta sporazum. Sporazum v Havani je določal, da postane pravnočeno v hipu, ko ga ratificirata dve tretjini ameriških držav. Z ratifikacijo Ekvadorja se je sedaj to zgodilo. Takoj po pristanku Ekvadorja se je tudi v resnici konstituirala Panameriška komisija za kontrolo evropskih kolonij v Ameriki.

V zadnjih zračnih napadih na Anglijo so sodelovali tudi italijanski letalci, in sicer v nemških letalih.

Iz Libije prihajajo poročila, da se bo v kratkem začela nova italijanska ofenziva proti Egiptu.

Vlada v Vichyju je začela preganjati francoske komuniste, ker so za sodelovanje z gen. De Gaulleom. V Marselju je bilo aretiranih zelo mnogo komunistov.

Mehiški predsednik Cardenas je razveljavil pogodbo z Japonsko, po kateri je dobila Japonska znatne koncesije v mehiškem petrolejskem ozemlju. Mehiška vlada je nadalje prepovedala izvoz starega železa in živega srebra na Japonsko.

Kanadska vlada je uradno izjavila, da priznava češko vlado v emigraciji.

Stanje naših kliringov

Po zadnjem izkazu so se naše terjatve proti Nemčiji zvišale za 40'9 na 65'7 milijona din, dočim so se naše terjatve proti Italiji zmanjšale za 4'14 milijona din. Nizozemska, ki je bila prej naš upnik, je postala sedaj naš dolžnik. Tudi naši pasivni kliringi kažejo precejšnje spremembe, kakor kažejo naslednje številke (vse v milijonih din dotične valute):

Aktivni kliringi:	22. X.	15. X.
Bolgarska din	2'94	3'24
Nemčija RM	3'85	1'56
Francija fr. fr.	3'23	3'23
Fr. kolonije fr. fr.	2'68	2'68
Italija din	42'99	47'13
Nizozemska fl.	1'52	—
Pasivni kliringi:		
Madžarska din	17'79	22'77
Poljska din	18'89	18'89
Romunija din	6'03	5'86
Slovaška Ks	27'02	26'00
Češko-Morav. Kč	63'37	60'24
Turčija din	10'73	7'59

Zunanja trgovina

Devizni odbor pri Narodni banki je sklenil, da za izvoz hmelja v Združene države Sev. Amerike ni več obvezno plačilo vnaprej, pač pa se mora blago zavarovati v tuji valuti.

Nemčija nam bo po novem dogovoru dobavila v l. 1940/41. iste količine premoga in koksa kakor lani.

Uvozniki blaga z veliko prostornino iz Nemčije se opozarjajo, da pohite s svojimi naročili, dokler je še možna plovba po Donavi. Kasneje bo dobava tega blaga zelo otežkočena.

Nova nemška družba za trgovino z južnovzhodno Evropo (Südsüdeuropäischer Handelsgesellschaft A. G.) z delniško glavnico pol milijona mark je bila ustanovljena v Berlinu.

Italijanska vlada je sklenila, da se morajo v bodoče iz reklam izločiti vse tujke za označevanje blaga, da se ne bo v konsumentu utrđila misel, kakor da je blago s tujim imenom boljše od domačega.

Italijanska pomorsko finančna družba »Finmare«, ki je s svojimi delnicami udeležena pri ladijskih družbah »Italia«, »Lloyd Triestino«, »Adriatica« in »Tirrenia« je imela po bilanci z dne 30. junija 1940. nad 53 milijonov lir čistega dobička. Družba bo izplačala 5.5 lire dividende na delnico nominalne vrednosti 100 lir.

Grška vlada je uvedla posebni davek na bencin, s katerim se je ta podražil za 30%. Davek je čisto prohibitivnega značaja in najprej preči preveliko potrošnje bencina.

Med Grčijo in Sovjetsko Rusijo je bil dosežen sporazum, da more nabaviti Grčija v Rusiji 100.000 ton žita po ceni 57 dolarjev za tono.

Švica je uvedla nove omejitve v potrošnji namiznega in vseh rastlinskih olj. Sedaj se je to racioni-

ranje razširilo tudi na živalske maščobe, ki se bodo mogle v bodoče kupovati le na bono. Tudi za surovo maslo so se uvedle karte.

Iz Sovjetske Rusije poročajo, da bo letošnja trgatve izredno dobra. Trgatev bo dala letos nad 10 milijonov metrskih stotov grozdja.

Strojna industrija v Združenih državah Sev. Amerike je bila v septembru zaposlena s 94.9% svoje kapacitete, v avgustu s 93.3% in v septembru 1939. s 74.6%. Kapaciteta industrij pa je v primeri z lani narasla za 41 odstotkov, kar kaže še bolj ugodno sliko.

V septembru je bilo v USA izdano za gradbene namene 347,6 milijona dolarjev proti 123'23 milijona v septembru 1939.

Kanadska proizvodnja tekstilnega blaga se je v primeri z julijem povečala za 6%, v primeri z julijem 1939 pa za 32%.

Turizem v Jugoslaviji v luči statistike

Zaradi vojne je najbolj trpel tujski promet v Sloveniji

Spremenjene razmere v mednarodnem turizmu so vplivale na razne turistične činitelje v državi, da so spremenili svojo dosedanje turistično politiko ter da so se skušali čim bolj prožno prilagoditi novim razmeram. Pri tem so se začeli — tudi to je duh časa — baviti z intenzivno turistično propagando celo oni predeli, ki svoje čase turizma niti niso posebej propagirali. Saj je bil dotok turistov itak naraven in zadosti močan da napolni kapaciteto dotičnega predela. Sedaj so se pa iz neznanih razlogov, največ pa menda zaradi slabega poznavanja razmer ustrašili za dotok tujcev ter se vrgli na propagando, ki dostikrat niti ni bila na mestu.

Glavni povod tem raznim novim turističnim akcijam, predvsem pa tudi močni publicistični službi, je bil izostanek inozemskih turistov, od česar pa niso bile enako prizadete vse pokrajine naše države.

Turistična propagandna politika je bila v Jugoslaviji vedno na dostojni višini. Čeprav je mogoče Jugoslavijo deliti na več turističnih enot, je vladalo med njimi vedno dobro sožitje in sodelovanje. Tudi v novejšem času razven nekoliko osamljenih primerov, med katerimi je najbolj drastičen članek »Putem srpskog turizma« v 44-45 številki glasila Srbskega avtomobilskega kluba »Automotor«, ni bilo opaziti pri njih nobenih svojevrsnih tendenc v tujkoprometni propagandi. Če je tu in tam zagledal luč sveta izrodek, se mu je videlo na prvi pogled, da pisca niso vodili niti toliko motivi gospodarskega značaja, temveč da mu je diktiral spis popolnoma drug interes.

Navedel sem že, da so bile z izpadom inozemskega turizma le navidezno prizadete vse pokrajine naše države. Neinformirani pa te resnice nočejo videti in so zato za-

čeli voditi svojo turistično politiko tako, kakor da bi izostanek tujih gostov uničujoče vplival na vse pokrajine v državi. Zaradi tega napačnega mnenja so se lotili zlasti za tujski promet nevarnega gesla: »Svoji k svojim!«

Da pa se ta nevarna propaganda ne bo preveč razširila in da bo naša javnost pravilno informirana, naj navedemo nekatere podatke.

Poglejmo najprej gibanje domačega turizma v državi. Pri tem je treba upoštevati, da so statistični podatki iz leta 1939, za banovino Hrvaško sumarno navedeni podatki po prejšnjih številkah za savsko, primorsko in del zetske banovine.

Pri presoji turističnega efekta dotoka tujcev ni toliko važno število došlih gostov kot število učinkovitih nočnin. Za lansko leto prednjači sicer banovina Hrvaška v domačih gostih z visoko številko 1,272.841 nočnin, vendar je treba upoštevati, da je tu všteti turistični dotok v bivšo savsko, primorsko in del zetske banovine. Na drugem mestu je glede števila nočnin moravska banovina z 888 tisoč 762 nočninami, torej tista moravska banovina, ki je imela pred ustanovitvijo banovine Hrvaške že leta 1938. z 957.549 nočninami v nočninah domačih gostov daleko najboljšo pozicijo v vsej državi. Lansko leto je Slovenija zaostala za banovino Hrvaško in za moravsko banovino ter je imela le 790.290 nočnin domačih gostov in je bilo šele na tretjem mestu.

Da je primerjava števila gostov za oceno splošnega turističnega efekta nepopolna, kaže najbolj dejstvo, da je bila lani banovina Hrvaška s 182.261 gosti na prvem mestu, takoj na drugem pa že Slovenija s 128.036 domačimi gosti. Izredno veliko število lepo urejenih turističnih krajev z res dobrimi hoteli in gostišči ni bilo

polno izrabljeno tako, da bi se bil mogel tudi v nočninah domačih gostov pokazati boljši efekt.

Dokaz uničujoča je za dravsko banovino ocena povprečnih nočnin na došlega gosta. Na prvem mestu je zopet moravska banovina, v kateri ostane gost povprečno 13.03 noči. Že takoj sledeča, drinska banovina zaostaja izredno močno za moravsko banovino, saj odpade na enega gosta skoro polovica nočin in gosta moravske banovine. Številke nočnin so naslednje: drinska 7'14 nočnin, hrvaška 7'00, zetska 6'65, dravska pa komaj 5'72 nočnin na domačega gosta. Iz tega je razvidno, da je v povprečnih nočninah domačih gostov dravska banovina šele na petem mestu. Nekako isto razmerje v obisku domačih gostov je vladalo tudi prej, ko se je statistika vodila še ločeno za prejšnje banovine, predhodnice banovine Hrvaške.

Izostanek inozemskih gostov je pa najbolj prizadel banovino Hrvaško in dravsko banovino. V lanskem letu je imela Hrvaška banovina 162.710 inozemskih gostov, ki so prebili tam 999.970 noči. Dravsko banovino je pa lani obiskalo 55.828 inozemskih gostov ter ostalo v njej 268.818 noči. Proti tem tako visokim številkam, ki v sedanjem času skoro popolnoma izpadejo, ne igrajo nobene vloge izredno nizke številke, ki izkazujejo obisk inozemcev po drugih banovinah. Moravska banovina, ki je imela leta 1938. skoro 1 milijon nočnin domačih gostov, lani pa tudi ne dosti nižje številke, je imela v letu 1939. samo 1.713 inozemskih gostov s skupno 3.500 nočninami. Te številke v celotnem turističnem efektu pač nič ne pomenijo, saj spadajo še celo višje številke (kot n. pr. 11.898 inozemskih gostov z 22.721 nočninami v drinski banovini) več ali manj v območje normalne fluktuacije v letih normalnega turizma.

Zato takih razlik nikdar ne gre podtikati posebnim vplivom. Če torej izgubi s popolnim izostankom inozemskih gostov moravska banovina 0.39 odstotka celotnih nočnin, ni to za njo nobena škoda. Porazno pa vpliva na turizem v dravski banovini izpad inozemskih gostov, ki so v letu 1939. participirali s 27 odstotki na vseh nočninah, v letu 1938. pa celo z 28 odstotki.

Iz prednjega je razvidno, da je geslo »Svoji k svojim!«, ki ga danes nekateri turistični propagatorji v državi prav radi uporabljajo, nepravilno. Moravski banovini na primer ni treba nadoknaditi izpada inozemskih gostov z domačimi gosti, ker inozemski turizem tam sploh ni bil upoštevavanja vreden faktor. Bolj kot kdaj prej bi bilo v interesu diriganega tujkega prometa pričakovati, da se pospešuje obisk dravske banovine, ki jo sedanje razmere spravljajo ob več kot četrtino normalnega tujkega prometa.

Slabo uslugo pa dela tako dravski banovini kot tudi svojemu priljubljenemu predelu oni, ki bi v današnjih časih hotel zmanjšati dotok še domačih gostov v dravsko banovino. Dravska banovina ni poljedelska pokrajina in je morala večino življenjskih potrebščin uvažati iz drugih banovin. Tako je tujski promet dravske banovine bil vedno dober konsument naravnih dobrin iz drugih banovin, ki v tujski promet še niso vložile tako velikega kapitala, kot je to že storila dravska banovina sama iz svojih sredstev.

V tem članku se ne bom dotaknil vprašanja državne davčne politike, ki je znala vsa leta izrabiti dohodke iz tujkega prometa drugače, kot bi si bili želeli pri vsem svojem altruizmu slovenski turistični krogi. Tudi ne bom govoril o »milijonskih zneskih«, ki so bili baje na razpolago slovenskemu turizmu, medtem ko se je moral cel srbski jug zadovoljiti le z malenkostnimi zneski. Če bi načel še ta vprašanja, bi lahko piscu gori citiranega članka dokazal, da je šel tudi v teh točkah — hote ali nehote — mimo dejstev, ki so Sloveniji onemogočala, da se turistično razvije tako, kot bi to bilo v interesu tudi — srbskega turizma.

Iz vsega tega sledi, da mora biti turistična propaganda premišljena in da se ne smejo ustvarjati v odnosu med poedinimi turističnimi predeli nerazpoloženja, ki ne morejo biti koristna za naš tujski promet, pač pa morejo dobro služiti nam sovražnim tujim silam. G. P.

Amerika na prehodu

Ch. A. in M. B. Beard

(Nadaljevanje.)

Čeprav so industrije propadale, se dobički manjšali, brezposelnost naraščala in je beda na kmetih postajala vedno hujša, je ostalo breme zasebnih in javnih dolgov, ki se je nekoč štelo kot dokaz narodnega zaupanja, nominalno na isti višini. In bilo je Atlasovo breme. V izjavi pred senatnim finančnim odborom, ki je raziskoval gospodarsko stanje, je Irving Fisher z yaleške univerze ocenil skupne dolgove v vseh Zedinjenih državah za leto 1929. na 234 milijard dolarjev proti celotnemu narodnemu bogastvu USA v višini 362 milijard dolarjev. Po neki primerjavi, ki jo je sestavil odbor Narodne industrijske zbornice (National Industrial Conference Board), so znašali vsi obrestovani dolgovi leta 1929. skupaj 154 milijard 761 milijonov dolarjev. To dušeče breme na gospodarstvu je obsegalo tudi kmetijsko zadolžitev — približno 12 in četrt milijarde dolarjev, zadolžitev železnice 12 in tri četrt milijarde, skupni javni dolg nad 30 milijard, dolgove družb v višini skoraj 75 milijard in osebne dolgove (brez kmetijskih) z vsoto 25 milijard. Po treh letih deflacije in likvidacije je po nekem poro-

čilu »Ustanove 20. stoletja« od spomladi leta 1933. dolg še vedno znašal 134 milijard dolarjev. V istem času je padel narodni dohodek od 85 na 40 milijard dolarjev.

Mnogo mesecev so ljudje prenašali vse te udarce usode z izredno potrpežljivostjo. Spomladi l. 1932. se je pa razpoloženje odločno spremenilo. Maja meseca so železničarske bratovščine predložile predsedniku Hooverju prošnjo, sestavljeno s svarilnim poudarkom. »Gospod predsednik!« se je glasila spomenica: »Prišli smo sem, da vam povemo, da ne moremo prevzeti odgovornosti za redno obratovanje železnic v državi, če se kaj ne ukrene za priskrbo dela in za olajšanje bede v družinah brezposelnih — da odklanjamo odgovornost za nereda, ki bodo gotovo nastali, če se stanje ne izboljša... Brezposelni državljani, ki jih zastopamo, ne bodo potrpežljivo strdali, medtem ko se dve veliki politični stranki bijeta za moč v vladi... Nismo socialisti, nismo komunisti niti anarhisti... Javlja se naraščajoča zahteva, da se spremeni celoten poslovni in socialni stroj zaradi občega nezadovoljstva s sedanjim sistemom. Ne moremo več ignorirati ta položaj.«

Najprej na zapadu in potem bliskovito po vsej deželi so cele pokrajine prešle na menjalni sistem, v naporu, da olajšajo bedo

in premagajo trgovinski zastoj, da izsilijo obnovo v izmenjavi blaga in dela. Stuart Chase je poročal, da je več ko 44 organizacij v ducatih občin v 29 državah prešlo na menjalni sestav, na »lesen denar« in krajevno veljavna nakazila. Ko je minevalo leto 1932., so bili farmerji »na pohodu«: Da preprečijo prisilne dražbe zaradi dolgov in davkov; da ustavijo proizvodnjo in prodajo blaga, dokler se ne zagotovi pravična cena; da znižajo obrestno mero in zmanjšajo glavnice kmetijskih hipotek. Oblasti ali niso hotele ali niso mogle opraviti z njimi in ponekod je prišlo do nasilja. Na vzhodu je industrijsko delavstvo postajalo prav tako nemirno. V izjavi, objavljeni v januarjski številki magazina »Nations Business«, je dejal William Green: »Ameriško strokovno gibanje je bilo potrpežljivo... Dali smo vladi vse možnosti, da najde pomoč. Dali smo industrijskemu vodstvu vsako možnost, da najde pomoč. Dali smo financii vsako priliko... Sklenili smo, da se bomo vzdržali drastičnih ukrepov, če se bodo delodajalci vzdrževali drastičnih ukrepov... Končno, po triletnem trpljenju, mi, organizirani delavci, izjavljamo svetu, da je dovolj; uporabili bomo svojo moč, da izsilimo jasne ukrepe za izboljša-

nje, ki jih nočejo izvajati tisti, katerih zlorabe so povzročile našo bedo.«

(Naslednji odlomek poglavja podajemo v izvlečku.)

Visoki finančni krogi spočetka niso hoteli verjeti, da gre za resnično krizo gospodarske proizvodnje. Govorili so, da gre le za krizo na borzah, ki so jo pri tem predstavljali kot nekakšen »raket« — kraj, kjer samo špekulanti opravljajo svoj vratolomni posel, brez prave zveze z resničnim gospodarstvom. Ko se le ni dalo več zanikati, da gre za resnično krizo vsega gospodarstva, so tolažili sami sebe in druge, od predsednika Hooverja navzdol, s tem, da je Amerika prebila v zadnjem stoletju že vrsto kriz in da je vsaki krizi sledilo le še večje in boljše blagostanje.

Istčasno kot je razpadalo domače gospodarstvo, so se širile razpoke v čezmorskem trgovinskem in finančnem imperiju, ki je bil tudi obetal tako sijajno bodočnost še tisto jutro, ko je predsednik Coolidge zapustil Belo hišo. Dan za dnem so prihajale novice, da so tuje države odpovedale službo obveznic, ki so jih bili ameriški investitorji nakupovali s

takšno gorečnostjo po nasvetu in pod pritiskom bančnikov in njihovih prodajalcev. Konec 1939. se je uradno cenilo, da so ameriškim lastnikom zamrznile obveznice v več ko milijardni vrednosti, kar je pomenilo izgube v Avstriji, Boliviji, Braziliji, Bolgariji, Čileju, Kolumbiji, Kostariki, Kubi, Ekvadorju, El Salvadorju, Grčiji, Madžarski, Panami, Peruju, Urugvajju in Jugoslaviji. Kmalu so milijardne investicije v Nemčiji propadle ali pa ohromele ter nato naglo padale na trgu, ko so prestrašeni imetniki skušali rešiti vsaj nekaj iz poloma. Čeprav so obveznice v Italiji in na Poljskem ušle propadu, so vendar sredi poplaha tudi njihovi tečajji zelo padli. Ko so se evropski diktatorji polasčali gospodarstva svojih dežel, so ameriški lastniki obveznic in delničarji ter lastniki nepremičnin prodajali po vsaki ceni, da so le še zvezleli nekaj nedotaknjene kapitala. S kislimi obrazi so Amerikanci, ki so bili posodili denar nemškimi občinam za zidavo vzornih stanovanjskih hiš, gledali, kako propadajo njihove obveznice, medtem ko so milijoni njihovih rojakov še vedno živeli v nikakor ne vzornih hišah in v neobtesanih barakah, katere so jim za silo zbili brezposelni.

(Nadaljevanje prih.)

Denarstvo

Hipotekarna posojila pri Drž. hip. banki

Iz Beograda se poroča, da je začela Državna hipotekarna banka znova dovoljevati amortizacijska hipotekarna posojila na podlagi nepremičnin v mestih, trgih, sreskih in kopaljskih krajih. Da so dovoljio takšna posojila se zahteva; hiše morajo biti sezidane iz trdega materiala, da služijo za stanovanja oziroma za lokale in da je zanje že izdano gradbeno ter uporabno dovoljenje. Posojila se ne dovoljujejo na posamezne solastniške dele, na nedozidana poslopja, ki služijo v industrijske namene ter na poslopja iz slabega ali mešanega materiala.

Hipotekarna posojila Drž. hipotekarne banke se dovoljujejo samo proti vknjižbi na prvo mesto. Vseh posojil sta samo dve vrsti: a) obligacijsko-hipotekarna posojila po 6 in pol odstotka in z amortizacijskim rokom 10 let, plačilo v enakih polletnih anuitetah; b) menična hipotekarna posojila po 6 odstotnih obrestih na deset let, ki se plačujejo v tromesečnih obrokih z vedno obnavljajočimi se menicami, ki jih poleg dolžnika morata podpisati še dva žiranta. Podrobna pojasnila o dajanju posojil dajejo podružnice Drž. hipotekarne banke.

Stanje Narodne banke

Izkaz Narodne banke z dne 22. oktobra t. l. navaja naslednje spremembe (vse v milijonih din):

Kovinska podloga se je dvignila za 15-6 na 2.418-2. Od tega se je zvišalo zlato v tujini za 9-0 na 380-1.

Devize izven podloge so se zmanjšale za 9-1 na 566-7.

Vsota kovanege denarja je padla za 1-2 na 201-1.

Skupna vsota posojil se je povečala za 3-0 na 1.645-7. Spremembo izkazujejo samo menična posojila, ki so narasla za 3-1 na 1.473-7, dočim so lombardna s 172-0 ostala neizpremenjena.

Eskont bonov za narodno obrambo se je zvišal za 146-9 na 5.567-0.

Razna aktiva so izkazana z 1.866-7, za 7-4 više ko v prejšnjem izkazu.

Obtok bankoveev je padel za 39-5 na 12.484-8, povečala pa se je skupna vsota obveznosti na pokaz za 206-2 na 2.841-2.

Razna pasiva so se zvišala za 5-8 na 384-9.

Skupno kritje se je znižalo od 25-35 odstotka na 25-24 odstotka, samo zlato pa od 21-96 na 21-79 odstotka.

Obrestna mera je ostala še nadalje neizpremenjena.

Mednarodni devizni trg

Tečaji na njujorski devizni borzi se pretekli teden niso spremenili. Tečaj britanskega funta je ostal nespremenjeno na 4-03, kar je tudi popolnoma v skladu z uradnim tečajem dolarja v Angliji. Švicarska deviza je nazadovala od 23-22 na 23-20. Ostale evropske devize beležijo le nominalni tečaj.

Evropski devizni trg je bil pretekli teden miren. Kolebanje tečajev je bilo minimalno, promet pa živahen. Gibanje tečajev na curiški borzi je bilo pretekli teden naslednje:

	18. X.	25. X.
London	17-15	17-125
Berlin	172-70	172-125
Milan	21-80	21-775
Pariz	9-95	9-95
Stockholm	102-88	102-85
New York	431-50	431-

Švica je sklenila, da uvede petdnevni borzni teden in zato banke v soboto ne delajo več.

Švicarski valutni trg ima sicer samo lokalni značaj, vendar pa je važen za presojanje vrednosti posameznih valut. Tečaj efektivnega francoskega franka se je gibal med 5-10 in 5-70, ameriškega dolarja med 413 in 416, britanski funt je nazadoval ter se gibal med 7-70 in 7-68, nemška registrska marka je nazadovala od 51-50 na 51-37, trgovska marka pa od 28-50 na 28-00.

Po zadnjih uradnih podatkih se je nemški državni dolg povečal v avgustu za 3-65 milijarde na 62-80 milijarde RM. Tu pa niso všteti davčni boni ter druga posojila, ki

se vodijo ločeno od državnih dolgov.

Devizni promet na Ljubljanski borzi je znašal ta teden 19-08 proti 16-4 milj. din v prejšnjem tednu. Upravni odbor Bolgarske narodne banke je prepevedal zasebnikom trgovino z zlatom in zlatniki. Vse kupčije z zlatom bo v bodoče za račun tretjih oseb izvrševala Narodna banka. Ves zlati denar, ki je v prometu, bo Narodna banka odkupila proti posebni premiji v višini 25%.

Izkaz Angleške banke z dne 23. oktobra izkazuje padec obtoka bankoveev za 3,6 milijona funtov na 597,7 milijona funtov.

Letoči dolgovi Nemčije so se v avgustu zvišali za 2356 na 27.477 milijonov RM.

Belgijsko finančno ministrstvo je razpisalo notranje posojilo, ki je bilo podpisano za več ko 1 milijardo frankov.

Združene države so dosedaj blokirale 3 in pol milijarde dolarjev tujega premoženja, in sicer 2 milijona premoženja baltičskih držav, 200 milijonov Danske in Norveške, 1398 milijonov Nizozemske, 1283 milijonov Francije, 512 milijonov Belgije in 70 milijonov Romunije.

Tudi Maribor maksimira dobiček

V zvezi z okvirnimi določbami o kontroli cen in o določevanju cen življenjskim potrebščinam je sedaj mestno poglavarstvo v Mariboru določilo maksimalne bruto-zasluzke v trgovini na drobno. Nove postavke so postale pravnomočne in veljajo do nadaljnje odredbe. Pritožbe so dopustne na banksko upravo, vendar pritožba ne zadržuje izvršitve odločbe. Pritožba se mora kolkovati s 30 dinarji.

Mestna občina mariborska je za svoje območje maksimirala trgovcem detajlistom bruto-zasluzke takole: koruzna moka 10 odstotkov, koruzni zdrob 10, pšenični zdrob 15, riž 15, sladkor 12, mast, standardizirana, ki se uvaža v Slovenijo 10, olje, dokler se cena ne določi s posebno odločbo 15, surova kava 20, žgana kava 20, kavni surogati 20, testenine 15, jajčne testenine 15, čaj 20, ješprenj 15, milo 15 in sveče tudi 15 odstotkov.

Kar se tiče manufakturnega blaga, se sme pri ceni na debelo pri blagu do vključno 10 dinarjev za meter pribiti 15 odstotkov, pri ceni do 12 dinarjev 20 in pri dražjem blagu 25 odstotkov. Detajlisti smejo na železo in železnino pri proizvodih, ki spadajo pod kontrolo cen, pribiti kvečjemu 20 odstotkov.

Nadalje določa nova odredba, da za predmete, za katere so cene maksimirane ali ki bodo maksimi-

rane, veljajo maksimirane cene. Bruto-zasluzek se računa od nabavne cene veletrgovca s pribitkom vseh efektivnih stroškov nabave blaga, postavljenega v prostore trgovca na drobno. Prodaja cen se lahko zaokroži navzgor na 25, 50, 75 par ali celi dinar.

Vsi trgovci, ki se bavijo s prodajo na drobno, morajo voditi kontrolno knjigo po navodilih urada za kontrolo cen. V to knjigo je treba vpisati dan prevzema blaga, trdiko dobaviteljico, številko in datum fakture, fakturno ceno za enoto, številko in datum odbitve te fakture veletrgovca po bankski upravi, maksimalni odstotek bruto-dobička v odstotkih in dinarjih in končno prodajno ceno na malo. (Pri tej priliki bodi omejeno, da je Združenje trgovcev za mesto Maribor založilo te kontrolne knjige in se dobe pri njem proti povrnitvi nabavnih stroškov.) Vse fakture za blago, ki je pod kontrolo cen, morajo biti pripravljene za vpogled po kontrolnem organu, in sicer ločeno od onih računov, ki se tičejo blaga, ki ni pod kontrolo. Cene, ki si jih po dovoljenem bruto-zasluzku izračuna vsak trgovec sam, morajo biti označene na vidnem mestu.

Prekrški te odločbe se kaznujejo z zaporom do 30 dni in z denarno kaznijo do 5000 din.

Dobave - licitacije

Sonce je vir zdravja, moči in lepote!

Slabo vreme onemogoča sončenje na prostem. — Prezaposlenost vam ne dovoli potovanja na morje ali v planine!

Obsevajte se doma z našo patentirano ultravijoletno obsevalko

»ORIGINAL RUB«

Stane samo din 1200— in je najcenejša obsevalna naprava te vrste. Za ta denar imate doma stalno sonce in zdravje, veselje in moč, ugodno občutje in nove življenjske sile.

Potemnitev kože že po par obsevanjih!

Dobavlja:
JUGOPATENT, Ljubljana.
Dvořakova ulica 8/I.

Direkcija drž. železnic, prometno-komercialni oddelek v Ljubljani sprejema do 30. oktobra ponudbe za dobavo senčnikov za ploščate petrolejske gorilce in do 31. žgane žice ter žičnikov.

Direkcija jug. drž. železnic v Ljubljani, prometno-komercialni oddelek sprejema do 31. oktobra ponudbe za dobavo stenja za olje ter ploščatih gorilcev za petrolej; občni oddelek pa do dne 31. oktobra za dobavo bakrenih cevi, bakra v droh, medeninastih cevi, medenine, medeninaste pločvine, medeninastih vijakov ter žice in mreže iz medli.

Direkcija drž. rudnika Velenje sprejema do 4. novembra ponudbe za dobavo jamskega hrastovega lesa, krogličnih ležajev, tračnikov, svetilk za kočije ter motnega stekla.

LICITACIJE:

Dne 1. novembra bo pri Upravi zavoda za izdelavo vojne opreme v Beogradu licitacija za dobavo žice za žeblice in za vezanje, cinka v blokih, livarskega koksa, solne kisline, specialnega jekla, žirodnega jekla; dne 2. novembra vreč iz jute in konoplje.

Dne 2. novembra bo pri Okrožnem uradu za zavarovanje delavcev v Nišu licitacija za napravu električne inštalacije za sanatorij »Knez Pavle«.

(Predmetni oglasi so v pisarni Zbornice za TOI v Ljubljani na vpogled.)

Doma in po svetu

Nj. Vel. kralj Peter II. je napravil novo dvodnevno naučno potovanje ter obiskal Kraljevo in okolico, na povratku pa tudi Kragujevac. V Kraljevu je obiskal letalski zavod, nato pa se je odpeljal v stari samostan Žiže. Tu ga je pred vhomod v cerkev pozdravil škof Nikolaj ter velika množica ljudstva, ki ga je navdušeno pozdravljala. Kralj si je nato ogledal Matuško Banjo ter Vrnjaško Banjo. Nato pa se je vrnil v Kraljevo, kjer je prenočil v dvornem vlaku. Drugi dan si je kralj ogledal v Kragujevcu vojno-tehnični zavod ter vojaško obrtno šolo. Tu di tu, kakor po vsej poti, je priležalo ljudstvo mlademu kralju prisrčne ovacije. Čez Oplenac se je nato kralj s svojim spremstvom vrnil v Beograd.

Pomočnik notranjega ministra Simonović je v spremstvu svetnika Ilije Nikolića odpotoval v Berlin. Simonović bo obiskal razne ustanove nemške policije ter bo sprejel tudi od šefa nemške policije.

Za vršilca dolžnosti poveljnika kraljeve garde je imenovan brigadni general Mihajlo Stojić, dosedaj poveljnik šumadijske divizijske oblasti.

Prosvedno ministrstvo je odredilo, da se sme letos vpisati na pravno fakulteto v Subotici samo 1 odstotek židovskih dijakov. Ker je vseh dijakov 300, bodo na fakulteti samo 3 židovskih dijaki.

Soc. ministrstvo je dovolilo, da se izplača nameščencem SUZORja nabavni prispevek, ki znaša za uradnike s plačo do 3000 din polno mesečno plačo.

Mariborski peki so odpovedali kolektivno pogodbo s pekovskimi pomočniki. Odpoved je posledica ovadbe 15 pekovskih mojstrov, češ da so kršili uredbo o preskrbi prebivalstva z živil.

Dijaški hotel je otvoril Ferialni savez v Beogradu s 100 posteljami. Prenosišče v hotelu velja samo 5 dinarjev.

Hrvatski zdravniki so priredili anketno vprašanje rojstev na Hrvatskem. Med drugim je neki zdravnik konstatiral, da bo Hrvatov leta 2000 osem milijonov, če bi ostalo sedanje število rojstev. Nekateri hrvatski listi so to vest o osmih milijonih objavili s celostranskim naslovom. Mnenja smo, da je danes dokaj važneje, če mislimo na dogodke v l. 1941. in 1942., kakor pa da fabuliramo o l. 2000. Kaj se vse more zgoditi v 60 letih!

Cene premoaga iz državnih premoagovnikov se bodo v kratkem znova zvišale. To bo že četrto zvišanje cen. Nove cene bodo stopile v veljavo dne 1. novembra.

Velika tvornica svile se bo ustanovila v Bosni.

Z letalom je prišla v Sofijo sovjetska delegacija, da se udeleži posvetovanj donavske komisije v Galacu. Delegacija šteje sedem članov ter jo vodi gen. tajnik zun. komisariata Sobolov.

Stara Mednarodna komisija za plovbo po Donavi se je razpustila ter se namesto nje ustanovila nova komisija, v kateri bodo zastopane Nemčija, SSSR, Italija, Jugoslavija, Romunija, Slovaška, Madžarska in Bolgarska. SSSR je bila prvotno prezrta, na svojo zahtevo pa takoj tudi pripuščena v komisijo. S tem so priznani interesi Rusije na Donavi.

V ponedeljek se je začela v Bukarešti konferenca SSSR, Nemčije, Romunije in Italije za ureditev prometa na onem delu Donave, ki je plovna tudi za morske ladje.

Med Nemčijo in Madžarsko je bila sklenjena pogodba o tesnejšem sodelovanju obeh držav na polju kmetijske proizvodnje.

Bivši albanski kralj Zogu je odpotoval v Argentino, kjer misli ostati dalj časa.

V ameriških vladnih krogih se govori, da bo ameriška vlada takoj blokirala dobroimetja vseh držav, ki bi na novo vstopile v vojno na strani velisil osi. Predsednik Roosevelt bi nadalje takoj proglasil nove »nevarnostne cone«, v katere ne bi smele pluti ameriške ladje.

Ameriška vojna mornarica ima sedaj 104 podmornice, v kratkem pa dobi 117 novih, od katerih

Že v 24 urah

barva, plesira in kemično snazi obleke, klobuke itd. Skrobi in svetlolika srajce, ovratnike in manšete. Pere, suši, monga in lika domače perilo

tovarna JOS. REICH

Poljanski nasip 4-6, Selenburgova ul. 3

Telefon št. 22-72.

Zaradi Vseh svetih izide prihodnja številka »Trgovskega lista« kot tedenska v četrtek 31. oktobra.

bo na novo zgrajenih 81, 36 podmornic, ki se niso več uporabljale, pa bo tako popravljenih, da bodo sposobne zopet za operacije na visokem morju.

Po poročilih navadno zelo dobro informiranih ameriških krogov v šangaju ima berlinski pakt tajno klavzulo, po kateri ugasnejo japonske zavezniške obveznosti, če bi te nagnale Japonsko v vojno z Združenimi državami Sev. Amerike. Tudi od drugod se potrjuje vest, da se Japonska nikakor neče zaplesti v vojno z Združenimi državami.

Iz Amerike se poroča, da se zunanja politika Združenih držav ne bo spremenila, tudi če bi zmagal Willkie. To sklepajo iz izjave Willkieja, da pri imenovanju zunanjega ministra ne bo gledal na njegovo strankarsko pripadnost. Te besede tolmačijo tako, da bi ostal zunanji minister še nadalje Hull, ki je na tem položaju že osem let.

Predsednik Roosevelt je imenoval črnca Davisa za brigadnega generala. To je prvi črnc, ki je postal v Združenih državah general. Republikanski krogi pravijo, da je to imenovanje Rooseveltov volivni manevar, da bi si pridobil glasove črncev.

Ognjenik Vezuv je začel v noči od sobote na nedeljo močno bruhati. Sedanji izbruh je eden najmočnejših v zadnjih letih.

Obnavljanje sovjetske trgovinske mornarice

Bolj intenzivno so začeli sovjeti obnavljati rusko trgovinsko mornarico l. 1938. Lansko leto je bila označena izpopolnitev sovjetske trgovinske mornarice kot ena najvažnejših nalog novega vodstva trg. mornarice. Komisar za trg. mornarico Dukeljski je sedaj izjavil, da je prva etapa obnove že dovršena. Nadaljnje delo bo od sedaj olajšano, ker so sedaj ladjedelnice opremljene z modernimi stroji. Da bi se izgradnja trg. mornarice še bolj pospešila je bil pri komisariatu ustanovljen posebni tehnični svet, ki ima pet odsekov.

Velika delavnost ameriških ladjedelnic

Po uradnih podatkih je bilo dne 1. septembra v ameriških ladjedelnicah v delu 330 ladij s skupno 1'55 milijona brgt proti 276 ladjam z 1'42 brgt ton pred enim mesecem. Pred enim letom pa je bilo v gradnji samo 130 ladij s skupno 0'69 milijona bruto-reg. ton. V te številke pa so vštete samo ladje z več ko 1000 tonami.

Občni zbori

Tovarna lakov d. d. Ljudevit Marx v Domžalah ima redni občni zbor 12. novembra od 11. dop. v Ljubljani v hotelu »Slon«. Delnice se morajo položiti šest dni pred občnim zborom pri tovarniški blagajni v Domžalah ali pri Zdržni gospodarski banki v Ljubljani ali pri podružnici Splošnega jugoslovanskega bančnega društva v Ljubljani.

Okrožni urad za zavarovanje delavcev v Ljubljani opozarja delodajalce

da so v prejšnjem mesecu dostavljeni plačilni nalogi zapadli v plačilo. Prispevki morajo biti poravnani v osmih dneh po prejemu plačilnega naloga!

Za čuvanje pravice zavarovanec do pokojnine je potrebno, da so zavarovani prispevki dejansko plačani!

To opozorilo je smatrati kot opomin! Proti delodajalcem, ki ne bodo poravnali prispevkov, mora urad uvesti prisilno izterjavo brez predhodnega opomina. Urad izvršuje važne socialne dolžnosti, ki ne dopuščajo odlašanja.

Vsak ne more v Zdravilišče ali vsak mora paziti na zdravje in doma piti vsaj mesec dni našo najboljšo prirodno mineralno vodo, ki je obenem tudi zdravilna za mnoge bolezni srca, ledvic, želodca, jeter, žolča, razne katere in čiščenje krvi ter normalizira delovanje notranjih žlez in živcev

o n o z r d e č i m i s r c i !